

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΑΛΛΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (του Δημοσθένη Κυριαζή)

Στην συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων υπάρχει η αντίληψη ότι οι έννοιες των όρων «Παιδεία» και «Εκπαίδευση» ταυτίζονται, ότι σημαίνουν το ίδιο πράγμα. Αυτό ίσως να ισχύει στις άλλες γλώσσες, όμως σίγουρα δεν ισχύει στην Ελληνική γλώσσα.

Οι Ελληνικές λέξεις Παιδεία και Εκπαίδευση αποδίδονται σε πολλές άλλες γλώσσες με την ίδια λέξη, όπως για παράδειγμα με τη λέξη: Education στα Αγγλικά, Educaci3n στα Γαλλικά, Educazione στα Ιταλικά, Bildung στα Γερμανικά, educaci3n στα Ισπανικά, educaç3o στα Πορτογαλικά.

Στην Ελλάδα, ευτυχώς, λέμε ακόμη Παιδεία και Εκπαίδευση· λέμε, υπουργείο/υπουργός Παιδείας, αλλά και ανώτατη/ μέση /βασική Εκπαίδευση. Ποια όμως διαφορά υπάρχει μεταξύ Παιδείας και Εκπαίδευσης; Η επιλογή χρήσεως των δύο όρων είναι τυχαία ή μήπως εκφράζει, η έστω εξέφραζε, μια ουσιώδη διαφορά;

Μια απάντηση σε αυτό το ερώτημα υπάρχει στις γραμμές που ακολουθούν.

Τι σημαίνει Εκπαίδευση και τι Παιδεία

Κατά το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη:

Εκπαίδευση είναι: *Η συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων σχετικά με συγκεκριμένο αντικείμενο. (τεχνική, επαγγελματική, ... εκπαίδευση)*

Παιδεία είναι: Η συστηματική παροχή γνώσεων, η διαδικασία αγωγής που στοχεύει στην άνοδο του πνευματικού επιπέδου κάποιου.

Οι παραπάνω ορισμοί περιγράφουν τη διαφορά των δύο όρων με σαφήνεια συμβατή με τους στόχους και τις δυνατότητες ενός Λεξικού. Ένας σαφέστερος και πιο κατανοητός ορισμός της έννοιας των δύο λέξεων, δίδεται από τον αείμνηστο Κορνήλιο Καστοριάδη στο βιβλίο του «Η δυνατότητα μιας αυτόνομης Κοινωνίας»[1].

Παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα, σχετικό με το εν λόγω θέμα: «Εκπαίδευση δεν είναι η διδασκαλία: το ζήτημα δεν είναι να τους μάθεις αριθμητική. Η αριθμητική είναι αναγκαία για να ζήσεις, όμως η εκπαίδευση είναι αυτό που οι Έλληνες ονόμαζαν παιδεία. Ο μετασχηματισμός δηλαδή του μικρού παιδιού σε Άνθρωπο με την πλήρη σημασία της λέξης. Ήτοι ότι σε άνθρωπο **ελεύθερο, υπεύθυνο, ικανό να αποφασίζει**. Είναι προφανές ότι η εκπαίδευση που αποσκοπεί στην ελευθερία (αυτό δηλαδή που στα Ελληνικά ονομάζεται παιδεία), δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο διαμέσου της άσκησης της ελευθερίας. Με άλλα λόγια, η εκπαίδευση των πολιτών σε μία δημοκρατία θα πρέπει να παράγει όλες τις συνθήκες για την άσκηση της.»

Σίγουρα για τις έννοιες της Εκπαίδευσης και της Παιδείας θα υπάρχουν και άλλοι ορισμοί, που εμείς δεν γνωρίζουμε, γιατί η παιδεία και οι εμπειρίες μας δεν είναι σχετικές με το θέμα. Με την ενημέρωση και τις δυνατότητες όμως του απλού πολίτη, σχηματίσαμε την στέρεα άποψη ότι: (1) Εκπαίδευση σημαίνει διαδικασία απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, (2) Παιδεία όμως σημαίνει εκπαίδευση για το μετασχηματισμό των νέων σε ανθρώπους ελεύθερους, υπεύθυνους και ικανούς να αποφασίζουν για το καλό του συνόλου των πολιτών· σε ανθρώπους με γνήσια δημοκρατική νοοτροπία. Ακόμη ότι αυτή η κατηγορία εκπαίδευσης, που στα Ελληνικά ονομάσθηκε Παιδεία, αποκτάται μέσω της άσκησης της ελευθερίας και της πραγματικής Δημοκρατίας και όχι μέσω της διδασκαλίας, όπως οι περισσότεροι πιστεύουν. Η διδασκαλία για

την ελευθερία και τη δημοκρατία χωρίς διασφάλιση της άσκησης ελευθερίας και πραγματικής δημοκρατίας, δεν είναι παιδεία· είναι εκπαίδευση στον βερμπαλισμό και πολλές φορές εκπαίδευση στον παραλογισμό, στην ανηθικότητα και στην ιδιοτέλεια. Είναι το «*Δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις*» που λέει ο Λαός μας.

Η παιδεία στη χώρα μας

Παιδεία στη χώρα μας, με την έννοια που αναφέρθηκε προηγουμένως, δεν έχουμε. Η σημερινή «παιδεία» στη Χώρα μας, σκοπεύει στο μετασχηματισμό των νέων σε **οπαδούς** και όχι σε **«ανθρώπους ελεύθερους, υπεύθυνους, ικανούς να αποφασίζουν»**, δηλαδή σε **πολίτες**. Η παιδεία σήμερα έγινε όχημα δημιουργίας οπαδών κάποιου κόμματος το οποίο αποφασίζει «πριν από αυτούς για αυτούς» .

Αιτία αυτής της στρέβλωσης είναι η αντίληψη και η πρακτική ότι η παιδεία παρέχεται με «προοδευτικές» διδασκαλίες και όχι μέσω της άσκησης των νέων για ελευθερία και πραγματική δημοκρατία. Το χειρότερο όμως είναι η αντίληψη ότι η άσκηση των νέων για αυτόν τον μετασχηματισμό, πρέπει να γίνεται με τον τρόπο που αντιλαμβάνεται το κάθε κόμμα την ελευθερία και τη δημοκρατία. Όμως η ελευθερία και η δημοκρατία είναι μία και όχι τόσες όσα και τα πολιτικά κόμματα.

Σήμερα δεν έχουμε Παιδεία. Δυστυχώς έχουμε εκπαίδευση για το μετασχηματισμό των νέων σε γαλάζιους, ροζ, μαύρους, σικλαμέν, πράσινους ή κόκκινους οπαδούς.

Η παιδεία στις άλλες χώρες

Αποτελεί γεγονός ότι και στις άλλες χώρες, κορυφαία επιλογή είναι η εκπαίδευση σε συγκεκριμένα αντικείμενα που σχετίζονται με την παροχή υλικών μέσων και υπηρεσιών βελτίωσης της ζωής των ανθρώπων και όχι η εκπαίδευση / παιδεία. Η εκπαίδευση/παιδεία στις χώρες του «Δυτικού Πολιτισμού» αποτελεί δεύτερη επιλογή η οποία επιχειρείται να παρασχεθεί κυρίως με τη διδασκαλία και δευτερευόντως με την άσκηση. Αυτή η στρατηγική αντιμετώπισης της παιδείας, είχε σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση

της παιδείας και την εξ' αυτής υποβάθμιση και της εκπαίδευσης. Πολλοί στοχαστές και ειδήμονες, θεωρούν ότι η υποβάθμιση της παιδείας έκανε την σημερινή εκπαίδευση τυφλή· κατάντησε την εκπαίδευση χωρίς βασικό όραμα και στόχο.

Την άποψη αυτή διατυπώνει ο γνωστός φιλόσοφος και ποιητής T. S. Eliot (1888- 1965), ο οποίος στο δοκίμιο του «Η σημερινή Παιδεία και οι Κλασικοί», γράφει : **«Ένα σύστημα παιδείας έχει κάποιο νόημα μόνο μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύστημα. Αν η παιδεία σήμερα χωλαίνει, αν φαίνεται ότι γίνεται χαώδης και χωρίς νόημα, είναι γιατί δεν έχουμε σταθεροποιημένη και ικανοποιητική συγκρότηση της κοινωνίας»** (σχετικό άρθρο “Δημοκρατία, η παιδεία της Παιδείας”)

Παρόμοιες απόψεις και μάλιστα για αυτούς που θεωρούνται αρμόδιοι για την παροχή παιδείας στους απλούς πολίτες, διατυπώνει και ο πατέρας της Κβαντομηχανικής Έρβιν Σρέντιγκερ (1887 – 1961), ο οποίος στο βιβλίο του Επιστήμη και Ανθρωπισμός, γράφει:

«Η πλειονότητα των μορφωμένων ανθρώπων δεν ενδιαφέρεται για την επιστήμη και δεν συνειδητοποιεί ότι η επιστημονική γνώση αποτελεί μέρος του υπόβαθρου των ιδεωδών της ανθρώπινης ζωής. Πολλοί – μέσα στην πλήρη άγνοια τους περί του τι πραγματικά είναι η επιστήμη – πιστεύουν ότι αυτή έχει ως κύριο σκοπό να εφευρίσκει ή να συνεισφέρει στην εφεύρεση νέων μηχανών που βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής. Οι άνθρωποι αυτοί είναι έτοιμοι να εκχωρήσουν αυτό το έργο στους ειδικούς, ακριβώς όπως παραδίδουν τους υδραυλικούς σωλήνες προς επισκευή. Αν το μέλλον των παιδιών μας αποφασίζεται από ανθρώπους αυτής της νοοτροπίας, το αποτέλεσμα θα είναι αναγκαστικά αυτό που περιέγραφα προηγουμένως». (Σχετικό άρθρο “Επιστήμη και Ανθρωπισμός”)

Η χώρα μας, η χώρα που γεννήθηκε η Παιδεία, όχι απλά υιοθέτησε την προαναφερθείσα στρατηγική της Δύσεως, αλλά την ξεπέρασε σε στρέβλωση και υποβάθμιση της Παιδείας, αναπτύσσοντας ένα μοντέλο παιδείας, που έχει κοινό χαρακτηριστικό με αυτό της αρχαιοελληνικής Παιδείας μόνο το όνομα.

Τα αποτελέσματα αυτής της « μοντέρνας Ελληνικής παιδείας» τα βλέπουμε καθημερινά: Στους βανδαλισμούς των σχολικών κτιρίων, στις καταστροφές των εκπαιδευτικών εξοπλισμών, στους ανθρώπους που η «παιδεία» παρέχει άσυλο, στην αμφιλεγόμενη διδακτέα ύλη και στο αμφισβητούμενο κύρος των διδασκόντων.

Το χειρότερο απ' όλα όμως είναι η υιοθέτηση της άποψης, από ποσοστό των πολιτών, ότι αυτός είναι ο σωστός τρόπος εκπαίδευσης των νέων στην Ελευθερία και στη Δημοκρατία!!!.

Το συμπέρασμα ενός απλού πολίτη, που δεν έχει την εκπαίδευση και τις εμπειρίες του πολιτικού, του συνδικαλιστή και του ειδήμονα, είναι πως στη χώρα μας δεν έχουμε Παιδεία, αλλά έχουμε Εκπαίδευση και αυτή ανάπηρη από την έλλειψη Παιδείας.

[i] Κορνήλιος Καστοριάδης, “Η δυνατότητα μιας αυτόνομης κοινωνίας”, Εκδόσεις: Στάσει Εκπίπτοντες

Φωτό:wikipedia

Δημοσθένης Κυριαζής

Πηγή: Ψηφιακή Άμεση Δημοκρατία